

KORELACJA JEDNOSTEK LITOSTRATYGRAFICZNYCH WAPIENIA MUSZLOWEGO GÓR ŚWIĘTOKRZYSKICH I ŚLĄSKA ORAZ ICH POZYCJA CHRONOSTRATYGRAFICZNA

UKD 551.761.2.022.2/4:56.016.3(438.13:26 Góry Świętokrzyskie + Śląsk)

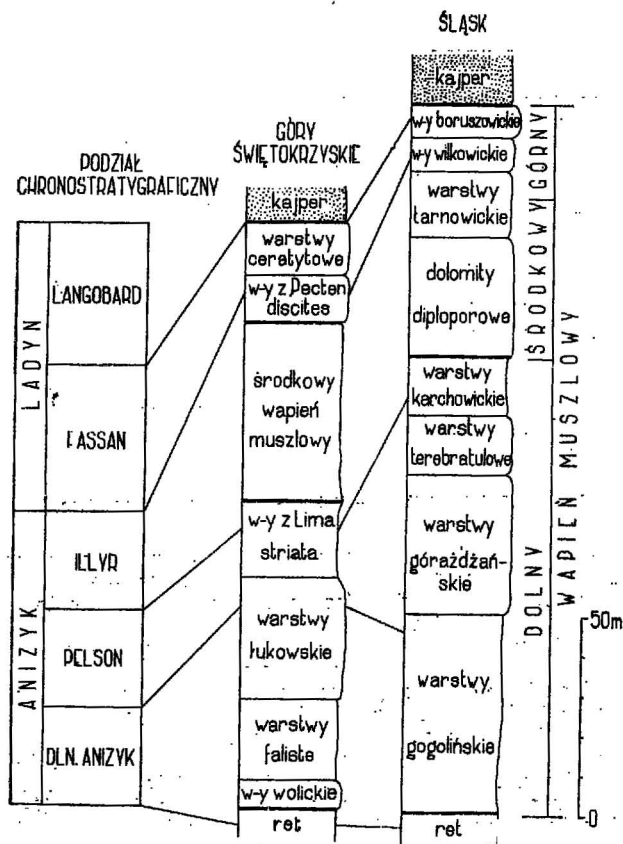
Zagadnienie korelacji profili wapienia muszlowego Śląska i Gór Świętokrzyskich należy do najważniejszych problemów stratygrafii środkowego triasu Polski. Próby takiej korelacji podejmowano dotychczas głównie na podstawie kryteriów litostatygraficznych (4, 5 i 7).

Obecnie, gdy w profilach obu rejonów odnaleziono poziomy konodontowe o powszechnym znaczeniu stratygraficznym (8, 9), zaistniała możliwość porównania schematów litostatygraficznych Śląska i Gór Świętokrzyskich na podstawie kryteriów biostratygraficznych. Wspomniane poziomy konodontowe występują również w utworach triasu alpejskiego. W tej sytuacji jest także możliwe wydzielenie w wapieniu muszlowym Polski pięter i podpięter alpejskich, które są standardowymi jednostkami

chronostratygraficznymi obowiązującymi na całym świecie.

Granica między anizykiem dolnym i pelsonem przebiega w Górach Świętokrzyskich w górnej części warstw łukowskich, a na Śląsku w obrębie najwyższej części warstw gogolińskich (ryc. 1). Granicę tę wyznaczono w miejscu pojawienia się konodonta *Neospathodus kockeli* (Tatge), który w całej Europie jest przewodni dla pelsonu.

Granica między pelsonem i illyrem biegnie w najwyższej części warstw z *Lima striata* i w dolnej części warstw karchowickich. Znajduje się ona w miejscu zaniku formy *N. kockeli*. Spąg fauny umiejscowiony jest w górnym wapieniu muszlowym: w Górach Świętokrzyskich w obrębie górnej części warstw z *Pecten discites*, a na Śląsku w dolnej czę-

Korelacja jednostek litostratygraficznych wapienia muszlowego Śląska i Gór Świętokrzyskich oraz ich pozycja chronostratygraficzna.

Correlation of lithostratigraphic units of the Muschelkalk of Silesia and Holy Cross Mts and their chronostratigraphic position.

ści warstw wilkowickich. Spąg fassanu wyznaczono w miejscu pojawienia się konodonty *Gondolella excentrica* (Budurov et Stefanov), który w Bułgarii jest przewodni dla fassanu dolnego.

Granica między fassanem a langobardem biegnie w Górach Świętokrzyskich blisko granicy wapienia muszlowego z kajperem, a na Śląsku w najwyższej części warstw boruszowickich. W miejscach tych obserwuje się ewolucyjne przejście formy *Gondolella haslachensis* Tatge w *Celsigondolella watznaueri* (Kozur). Takie same formy przejściowe są obecne w strefie granicznej między fassanem i langobardem na Węgrzech i Sycylii.

Omówiona korelacja dokonana na podstawie konodontów znajduje także potwierdzenie w zasięgach innych grup fauny. I tak np. przewodni dla pelsonu ramionóg *Decurtella decurtata* (Girard) jest znany w Górach Świętokrzyskich z warstw z *Lima striata*, a na Śląsku z warstw górażdzanskich, terebratulowych i karchowickich, a więc z jednostek, w których występuje przewodni dla pelsonu konodont *Neospathodus kockeli*.

W tym miejscu należy sprostować nieporozumienie związane z rzekomym występowaniem w warstwach górażdzanskich ceratyta *Paraceratites trinodosus*. Gatunek ten jest przewodni dla illyru i dlatego warstwy górażdzanskie zaliczono do tego podpiętra (5, 2). Jednak okaz zilustrowany przez Assmanna (1) stanowi nieoznaczalną formę młodocianą. Według Schmidta (6) okaz Assmanna jest prawdopodobnie młodocianą formą *Paraceratites binodosus*. Kozur (3) powątpiewa, czy omawiany amonit w ogóle należy do rodzaju *Paraceratites*.

Następna grupa triasowych form przewodnich, dipopory, nie jest na Śląsku dostatecznie rozpoznana. Wydaje się, że dopiero po dokonaniu nowoczes-

nego opracowania dipopor śląskiego wapienia muszlowego można będzie wykorzystać je w stratygrafii. Przedstawiona korelacja (ryc. 1) schematu chronostratygraficznego (alpejskiego) z litostratygraficznymi schematami wapienia muszlowego Polski różni się znacznie od korelacji przyjmowanych do tej pory (5). Jest to wynik zastosowania do korelacji stosunkowo precyzyjnych poziomów konodontowych obecnych zarówno w obrębie triasu prowincji germańskiej, jak i alpejskiej (8, 9).

Konsekwentnie, porównanie jednostek litostratygraficznych wapienia muszlowego Śląska i Gór Świętokrzyskich przeprowadzone na podstawie fauny konodontów (ryc. 1) dało inne wyniki niż korelacje uwzględniające kryteria litologiczne (por. 4), wykazując istnienie obocznych zmian facjalnych i niejednakowej szybkości sedimentacji w obu rozpatrywanych rejonach. I tak np. warstwom gogolińskim (bez ch. najwyższej części) odpowiadają czasowo warstwy wolicke, seria falista oraz dolna i środkowa część warstw lukowskich.

Prawie identyczne pod względem litologicznym warstwy lukowskie i górażdzanskie powstawały w różnym czasie. Warstwy lukowskie odpowiadają wiekowo górnej części warstw gogolińskich i dolnej warstw górażdzanskich. Facja wapieni pelitowych przeławionych wapieniami ziarnistymi decydująca o habitusie warstw lukowskich i górażdzanskich jest więc w wapieniu muszlowym Polski silnie diachroniczna; na Śląsku facja ta trwa dużo dłużej niż w Górach Świętokrzyskich, gdzie wyższej części warstw górażdzanskich odpowiadają już różne facjalne warstwy z *Lima striata*. Wyższa część tych warstw jest tego samego wieku co warstwy terebratulowe i dolna część warstw karchowickich.

W poprzednich schematach korelacyjnych przyjmowano (por. 4), że warstwy gogolińskie powstały w tym samym czasie co warstwy wolicke i seria falista, warstwy górażdzanskie zostały osadzone równocześnie z warstwami lukowskimi i wreszcie, że warstwy terebratulowe i karchowickie są równoważkowe z warstwami z *Lima striata*.

Miażdżość osadów powstałych w niektórych jednostkach chronostratygraficznych jest z reguły mniejsza w Górach Świętokrzyskich niż na Śląsku. Na przykład w pelsonie, w Górach Świętokrzyskich, powstał pakiet osadów o miażdżości około 20 m (ryc. 1); w tym samym czasie na Śląsku osadziły się utwory o miażdżości około 60 m. Fakt ten wskazuje na kondensację osadów wapienia muszlowego Gór Świętokrzyskich w stosunku do Śląska.

LITERATURA

1. Assmann P. — Revision der Fauna der Wirbellosen der oberschlesischen Trias; mit einem Beitrag über Spongien von H. Rauff. Abh. Preuss. Geol. Landesanst., N. F., 1937, H. 208.
2. Głazek J., Trammer J., Zawidzka K. — The Alpine microfacies with *Glomospira densa* (Pantl) in the Muschelkalk of Poland and some related paleogeographical and geotectonic problems. Acta geol. pol., vol. 23, 1973, no. 3.
3. Kozur H. — Biostratigraphie der germanischen Mitteltrias. Freiburger Forschungsh., C 280, 1974.
4. Senkowiczowa H. — Paralelizacja profili stratygraficznych wapienia muszlowego obszaru śląsko-krakowskiego i Gór Świętokrzyskich. Prz. geol., 1959, nr 2.
5. Senkowiczowa H. — Wpływy fauny alpejskiej w osadach retu i wapienia muszlowego na obszarach Polski. Księga pamiątkowa ku czci prof. Jana Samsonowicza, 1962.
6. Schmidt M. — Die Lebewelt unserer Trias. Nachtrag, 1938.
7. Tokarski A. — Przewodni horyzont problematyczny w wapieniu muszlowym Ziemi Lubuskiej. Acta geol. pol., vol. 19, 1969, no. 4.
8. Trammer J. — Stratigraphy and facies development of the Muschelkalk in the south-western Holy Cross Mts. Ibidem, vol. 25, 1975, no. 2.
9. Zawidzka K. — Conodont stratigraphy and sedimentary environment of the Muschelkalk in Upper Silesia. Ibidem,

SUMMARY

Lithostratigraphic units of the Muschelkalk from the Silesia and the Holy Cross Mts are correlated with Alpine chronostratigraphic scheme (Fig. 1). Moreover, Muschelkalk profiles from the two regions are compared (Fig. 1). The correlations were made primarily on the basis of conodonts (8, 9). The results obtained differ from those obtained on the basis of lithostratigraphical correlation (4, 5).

РЕЗЮМЕ

Представлена (фиг. 1) корреляция литостратиграфических горизонтов раковинного известняка Силезии и Свентокшиских гор с альпийской хроностратиграфической схемой. Корреляция проводится, главным образом, по конодонтам (8, 9). Полученные результаты отличаются от корреляций, основывающихся на литостратиграфических критериях (4, 5).